

Nepozabna pomlad Mire Štempihar

V prejšnji številki našega glasila smo bralcem obljubili daljši zapis 83-letne Mire Štempihar, dobitnice številnih družbenih priznanj in najvišjega jugoslovanskega priznanja — reda zasluga za narod, s katerim jo je odlikoval predsednik Tito.

Našo sogovornico smo obiskali minuli mesec na njenem domu, kjer je v krogu varovancev VVO Tinkara in tovarišic ter predstavnikov družbenopolitičnega življenja krajevnih skupnosti Dolomitski odred in Ljubo Šerčer proslavila svoj visoki jubilej — 83 letnico. Minilo je eno leto, odkar se je preselila v to krajevno skupnost, kjer je našla svoj drugi dom. Čeprav hudo bolna nas je ljubeznivo sprejela. Nerada se spominja tistih mračnih in tesnobnih trenutkov pred petnajstimi leti, toda nezacejene rane jo znova in znova spominjajo na dogodek, ki ji bo ostal vedno v živem spominu...

»Bila sem zaposlena v zveznem ministrstvu za zunanje zadeve, kamor sem prišla iz Ljubljane že leta 1945. Kdor je znal jezike, je lahko šel delat v tujino. Tako so me določili, da grem v Stockholm, ker sem znala dobro nemško in angleško, kot članica jugoslovanske delegacije, prevajalka in tajnica jugoslovanske investicijske komisije, in tako se je leta 1950 pričelo moje dolgoletno delo v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve, kjer sem pričakala tudi upokojeve.«

Teklo je leto 1968. Takrat je Mira Štempihar prišla v švedsko prestolnico. Tam je prevzela naloge tajnice našega veleposlanika Vladimira Roloviča. 7. aprila 1971 so v naše veleposlaništvo vdrla ustaški teroristi na čelu z Barešičem in smrtno ranili veleposlanika Vladimira Roloviča. Hudo ranjena je bila tudi Mira, ko je želela posredovati, vendar je bila krogla ustašev hitrejša.

»Ob obilici dela v veleposlaništvu smo imeli opravka tudi s številnimi telefonskimi pozivi tamkajšnjih ustašev, ki so nam vsepogostejše grozili, da bodo naše veleposlaništvo pogrnili v zrak. O grožnjah sem obvestila našega veleposlanika Vladimira Roloviča, prvega svetovalca in tamkajšnjo policijo.

Usodni dan, 7. april 1971. Kot vsak dan sem tudi tega dne imela opravka s pošto. Nenadoma zaslišim trušč in pokanje v našem veleposlaništvu. Odšla sem do vratarja, da bi poizvedela, kaj se dogaja. Ves prestrašen je komaj zjedljal: 'Ustaši so pri veleposlaniku.' Zakaj pa ste jih vendar spustili, vprašam. 'Saj nisem mogel storiti ničesar, še streljali so name, a sem se umaknil.' Razen vratarja in Vuke, ki je bila tudi uradnica v veleposlaništvu, ni bilo nikogar več. Vprašala sem jo, kje so ljudje in varnostniki, da bi pomagali. Odgovorila je, da so vsi pobegnili in da je ostala samo ona.

In tudi jaz, sem ji odgovorila...

Še preden je krogla zadela Štempiharjevo, se je v spodnjih prostorih veleposlaništva končalo prvo dejanje krvavega dogodka. Ko so v prostore vdrla ustaši, so sprva nameravali ustreliti vratarja, vendar se je ta krogla izmaknil. Pot do našega veleposlanika ni bila več dolga. Ko jih je Rolović vprašal, kaj želijo, je bil odgovor ustašev kratek in neizprosno: »Hodimo Hrkača (Hrkač je podtaknil bombo v kinu v Beogradu), in našo zahtevo takoj sporočite v Beograd!« Rolović jim je odgovoril, da tega ne more in ne sme, tudi prek svojega trupla ne. »Tudi truplo boš vsak hip.« so mu odgovorili. To se je tudi zgodilo.

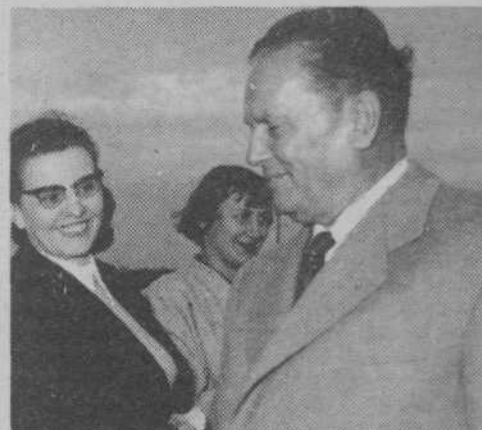
»Skušala sem priti do Roloviča, vendar so ustaši blokirali vrata. Začela sem trkati na vrata, tisti hip je prišel tudi sofer in vprašal, kaj se dogaja. Povedala sem mu. Skupaj sva razbijala po vratih, medtem pa je že odjeknil strel in krogla me je zadela en milimeter pod glavno aorto in se zaustavila v kolku...«

Drama se je odvijala z neverjetno naglico. Brž, ko je bila ranjena Mira, nujna prva pomoč, so že prišli zdravniki in švedska policija. Kljub hudi strelni rani, je bila Štempiharjeva toliko pri moči, da je povedala, komu je treba takoj sporočiti o dogodku, nakar so jo odpeljali v karolinsko bolnišnico.

»Ko sem se nekoliko zavedla, sem videla, da so že prišli zdravniki in policija. Ustaši se niso hoteli vdati vse dotlej, dokler se niso prepričali, da ni navzoča jugoslovanska policija. Toliko sem bila prisebna, da sem povedala najpomembnejše telefonske številke, med drugim tudi našega ministrstva v Beogradu...«

Po prvem zdravljenju v karolinski bolnišnici, so Miro poslali na okrevanje v Opatijo. Kmalu zatem se je pričelo sojenje ustaških teroristov v Stockholmu. Tega procesa se je kot priča udeležila tudi Štempiharjeva.

»Veste, ti ubijalci so se na sodišču obnašali zelo nesramno. Tam je bila tudi naša delegacija iz kriminalnega urada. Njihovih imen se več ne spominim, vem pa, da so bili trije. Ko so jih ti lopovi zagledali, so začeli vpiti: 'A, to je Titova svojat. Sve čemo vas poubijati!' Sodnik, ki jih je miril, je tudi dal nalog, da jih pregledajo, če nimajo pri sebi orožja. Pregledali so tudi

Ko je leta 1957 Josip Broz Tito obiskal Indijo, je bila ob njem tudi Mira (druga z leve)

ostale poslušalce v dvorani. Zaslišan je bil tudi vratar, ki je bil majhen in tako suh, da ga je sodnik vprašal, koliko tehta. Ta mu je odgovoril, da 45 kilogramov! 'Ta pa vendar ni za vratarja', je še pripomnil sodnik...«

Ob vsem tem pa se vsiljuje vprašanje in začudenje nad odločitvijo švedske vlade in njenega predsednika Palmeja, ki je, roko na srce, bil naš prijatelj, saj je tudi sodeloval na mladinski delovni akciji Brčko-Banovići. Ne samo milijoni ljudi po svetu, ne samo Mira Štempihar, tudi mi obsojamo švedske oblasti in njihovega predsednika, ki dovoljujejo zmanjševanje dosmrtnih zapome kazni teroristu Barešiču na 18 let zapore.

Mira nešteto krat prelistava kup pisem in brzojav, ki jih je prejela v bolnišnici po atentatu. V vseh so iskrene želje za čimprejšnje okrevanje in pohvale za »častno in vestno izvrševanje službene dolžnosti«, kot sta v brzojavki zapisala Pepca in Edvard Kardelj. V najhujših trenutkih se je spomnila tudi družina Roloviča žena Branka z otrokoma: »Draga tetka Mira, hvala vam za vse, kar ste storili za najinega očeta...«

Trpki spomini naše sogovornice segajo tudi v čas narodnoosvobodilnega boja, toda, to je že drugo poglavje, ki bo našlo svoj prostor na časopisnih straneh. Po enem letu življenja v Ljubljani med šiskarji se je Mira vživela v okolje. Rada pohvali vse, ki so ji ob strani, zlasti Metko Močnikovo iz krajevnne skupnosti Ljubo Šerčer, ki skrbi, da bi Mira lažje prebolevala žalostne spomine. Ko so jo obiskali otroci s tovarišico iz VVO Tinkara, so jo tudi obdarili s cvetjem in za hip je pozabila Stockholm. Zdaj ko pišemo te vrstice, že gotovo prejema številne želje ob izteku starega in ob vstopu v novo leto. Tem željam se pridružujemo tudi mi!

Jože Čurin

Sprejem za predvojne aktiviste in narodne heroje

V počastitev dneva republike, 40-letnice miru in svobode ter 40-letnice razglasitve republike so se zvrstile številne kulturne prireditve po vsej ožji in širši domovini in med našimi rojaki na začasnem delu v tujini. Ponekod so praznovanje zaznamovali z novimi delovnimi uspehi, kar velja predvsem za rudarje. Praznični utrip je bilo čutiti tudi v Ljubljani in pa v naši občini.

Družbenopolitične organizacije naše občine so nekaj dni pred praznikom priredile prisrčen sprejem za predvojne aktiviste in narodne heroje — nekdanje udeležence narodnoosvobodilnega boja z območja občine Šiška. Zbranim je med drugim spregovorila tudi predsednica SO Anka Tominec, ki je v svojem priložnostnem nagovoru nanizala vrsto odločujočih dejavnikov predvojnih aktivistov in narodnih herojev NOV pri uresničevanju in dograjevanju temeljev so-

cialistične Jugoslavije. V sproščenem in tovariškem vzdušju so skupaj s Pepco Kardeljevo in drugimi obujali spomine na polpreteklo obdobje, nekdanji predvojni aktivisti, borci, narodni heroji NOV pa so prejeli tudi monografijo Edvarda Kardelja. Tega dne je bilo tudi slovesno v krajevni skupnosti Hinko Smrekar. Proslava ob dnevu republike s kulturnim programom je bila v osnovni šoli Zvonka Runka.

Slovesno je bilo tudi v OŠ Valentina Vodnika, kjer so cicibane sprejeli v pionirsko organizacijo, pionirski odred OŠ Miška Kranjca v ustanavljanju v krajevni skupnosti Bratov Babnik pa je poimenovan po prvoborki Mariji Hvaličevi-Mici. Prireditve v počastitev pomembnih obletnic in dneva republike je bila sklenjena s kulturnim programom, ki so ga pripravili učenci OŠ Valentin Vodnik.